

VYSYCHANIE TUJÍ

(text prebraný z externého zdroja)

Európou sa šíri nový škodca, napadá okrasné dreviny.

Posledných päť dekád boli chrobáci viazaní na Borievku obyčajnú (ľudovo borievka, jalovec; lat. *Juniperus communis*) v strednej Európe veľmi vzácní a ohrození. S útlmom pastvín totižto prišli o svoj prirodzený biotop, ktorý tvorili kríky borievok na pastvinách. Chrobáci sa však dokázali preorientovať na okrasné dreviny, ktoré dnes zdobia takmer každú záhradu, a spoločne s ich sadenicami putujú v kamiónoch, udomácnujú sa v celej Európe a spôsobujú usychanie okrasných cyprusov, borievok a predovšetkým tují.

Tuje napadnuté škodcom

Napriek tomu, že z prírody borievka prakticky vymizla, v záhradách a parkoch sa ako okrasné dreviny stále častejšie začali vysádzať rôzne druhy borievok a tují. Chrobákom chvíľu trvalo, kým si novo ponúkanú potravu všimli.

Jedným je tesárik *Semanotus rusicus*. Tento druh sa vyvíja v odumretých vetvách a kmeňoch borievok, napáda však aj drevo o väčšom priemere. Slovensko bolo jeho najsevernejším miestom výskytu a nachádzal sa len v niekoľkých rezerváciách na Slovensku a je prísne chránený. Informácia o jeho výskyte však už prestáva platiť, jeho jedinci boli už pristihnutí v Bratislave a jej okolí, pôvod je prisudzovaný zahraničnému importu, pricestovali v kamiónoch spolu s rastlinami určenými na výsadbu okolo rodinných domov.

Tesárik *Semanotus rusicus* bol donedávna v našich končinách raritou. Dnes sa úspešne udomáča.

Hlavný problém Krasoň *Lamprodila festiva*

Zatiaľ čo vyššie spomínaný tesárik žerú hlavne odumierajúce a oslabené stromy, a tak by ich šírenie nemalo predstavovať problém, za to Krasoň napádajú aj zdravé stromy. Podobne ako Krasoň lipový *Lamprodila rutilans* dokáže spôsobiť úhyn zdravej lipy, tak jeho blízky príbuzný Krasoň *Lamprodila festiva* dokáže zahubiť aj zdravé tuje, borievky a cyprusy. Napáda hlavne osltené dreviny. Tým potom hrdzavie ihličie a usychajú. Či je vinníkom naozaj Krasoň *Lamprodila festiva*, sa pozná podľa oválnych otvorov, ktorými sa dospelý chrobák vykusávajú von z dreva.

Škodca Krasoň *Lamprodila festiva*, ktorý spôsobuje vysychanie tují, cyprusov a borievok.

Výskyt Krasoňa *Lamprodila festiva* bol v minulosti vzácný, ale klimatické podmienky a obchod s okrasnými drevinami všetko zmenilo. Chrobák *Lamprodila festiva* je pomerne bežný v Taliansku, odtiaľ sa vyváža rastlinný materiál. Stačí keď samička nakladie do nejakého stromu, určeného na export vajíčka a potom už kamióny jej potomstvo rozvážajú po celej Európe.

Na Slovensku bol prvý výskyt zaznamenaný v oblasti Čierna Voda, Vajnory. V súčasnosti je podľa praktických skúseností napadnutá oblasť východného Rakúska (Hainburg), severného Maďarska a na Slovensku od Záhoria, Bratislavu až po Hlohovec.

Chrobáka *Lamprodila festiva* spoznáme ľahko.

Svojim lesklým svetlozeleným zafarbením je veľmi nápadný, vyzerá akoby bol vytepaný z nejakého zeleného lesklého kovu. Je asi 1 cm veľký. Samička nakladie v období od cca 15.5. do 15.6. po spárení vajíčka do trhliniek na kôre. Z nich sa vyliahnu larvy, ktoré 2 roky požírajú stromy /tuje, cyprusy, borievky/ zvnútra. Potom sa zakuklia a vyliahnutý chrobáci sa prežerú von.

Zostanú po nich len oválne otvory, tzv. výletové, ktorými sa dospelé jedince vykusávajú z dreva. Podľa nich spoznáme, že máme škodcu na záhrade, ale už je neskoro. Dreviny zhnednú a usychajú. Keď si prezrieme dreviny na hrubších napadnutých konároch, nájdeme 2-3 mm veľké dierky do kôry. Chrobák viac napáda slnečnejšiu stranu drevín.

Škodca Krasoň *Lamprodila festiva*, ktorý spôsobuje vysychanie tují, cyprusov a borievok.

Škodca Krasoň Lamprodila festiva , ktorý spôsobuje vysychanie tují, cyprusov a borievok.

Typické oválne otvory spôsobené škodcom.

Ako proti nemu bojovať.

Kedže vývojové štádium je každé 2 roky, s najväčšou pravdepodobnosťou od cca 15.5. do 15.6. vychádzajú postupne von za účelom párenia a kladenia vajíčok. Odporúča sa rozvešať na slnečnejšiu stranu drevín žlté leповé dosky, na ktoré by sa mal vychádzajúci chrobák zachytiť. To nám signalizuje, že začína doba párenia. Vtedy je vhodné aplikovať 2-3 chemické

postreky viacerými prípravkami v týždňových intervaloch (DURSBAN 480 EC končí predaj v roku 2019, KARATE ZEON 5CS, MOSPILAN 20SP). Do postrekovej kvapaliny treba pridať zmáčadlo (SILWET STAR, DROPFOR, AGROVITAL). Účinnosť postrekov nie je zatiaľ presne overená, uvedené prípravky by však mali účinkovať (prípravky sú uvedené v postupnosti od najúčinnšieho v prípade takéhoto druhu hmyzu), nie je známy ani dolet chrobáka zo susedných porastov.

A čo hubovité choroby?

Pri zisťovaní schnutia tují sa taktiež zisťovalo, či sa nejedná o hubovité choroby.

Laboratórnymi vyšetreniami sa zistilo, že ide len o sekundárne príznaky, ktoré nezapríčiňujú vysychanie, ale nachádzame ich v malom množstve na už napadnutých tujách.

Napadnuté dreviny treba spáliť

Doporučuje sa spáliť suché, resp. napadnuté dreviny. Sú obavy, že likvidácia cez kompostárne, môže škodcu rozšíriť. Aj keď, podľa vyjadrenia vedúceho kompostárne pri teplotách 90 stupňov C by mal chrobák zahynúť. Podľa pracovníkov ÚKSUP-u by sa napadnutý materiál mal likvidovať cez spaľovňu (napr. OLO), resp. na zbernom dvore (napr. v Petržalke), z ktorej odpad končí v spaľovni.